

Pohjoisen ja etelän kansalaisyhteiskuntien suhde mietitytti Siemenpuu-säätiön seminaarissa

Reetta Koskenranta

Torstaina 4.11.2004 Hotelli Arthurin auditorio Helsingissä oli täynnä, kun noin sata ympäristö- ja kehitysasioiden asiantuntijaa kokoontui keskustelemaan pohjoisen ja etelän suhteista ympäristönsuojelussa ja kehitysyhteistyössä. Siemenpuu-säätiön seminaariin ekologisen demokratian mahdollisuuksista osallistui suomalaisia ja ulkomaalaisia tutkijoita, aktivisteja, konsultteja, virkamiehiä ja opiskelijoita.

Siemenpuu-säätiö järjesti seminaarin osana pyrkimystään kehittää vastuullista toimintastrategiaa. Mukaan kehitysohjelmaan oli kutsuttu ekologisen demokratian asiantuntijoita Intiasta, Tansaniasta ja Brasiliasta. Seminaarissa puhuivat professori **Seithy Chachage** Dar Es Salaamin yliopistosta, Brasilian kuminkeraajien liiton CNS:n puheenjohtaja **Joaquim Belo** ja pääsihteeri **Juan Carlos Rueda**, sekä intialaisen SADED-liikkeen (Sout Asia Dialogue on Ecological Democracy) koordinaattori **Suresh Nautiyal**. Heidän lisäksi seminaarissa esiintyi prosenttiliikkeen ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön veteraani dosentti **Thomas Wallgren** Helsingin yliopistolta. **Outi Hakkaraisen** johtamaan paneeliin osallistuivat lisäksi entinen ympäristö- ja kehitysyhteistyöministeri **Pekka Haavisto**, dosentti **Jyrki Luukkanen** Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta sekä konsulttina toimiva metsäalan asiantuntija **Pasi Miettinen** Scanagrasta.

Mikä ekologinen demokratia?

Brasilian kuminkeraajien liitto pyrkii Amazonin sademetsien suojeluun. Miksi sitten CNS:n Rueda ja Belo kertoivat usein joutuneensa törmäyskurssille aiheesta kansainvälisten ympäristöjärjestöjen kanssa? Belon mukaan syynä on monien ympäristönsuojelijoiden pyrkimys erottaa sosiaaliset ja ekologiset ongelmat toisistaan. Ympäristöjärjestöt haluavat suojella metsiä – kasveja, eläimiä, lintuja, kaloja – ihmisiltä. CNS taas haluaa parantaa sademetsän asukkaiden asemaa, jotta he voisivat suojella sademetsää ja perinteistä elinkeinoaan ulkopuoliselta tunkeilulta. Heidän kokemuksensa mukaan vain vahvat keräilijäyhteisöt voivat vastustaa metsätuhon etenemistä.

Myös professori Chachagella oli kertoa useita esimerkkejä siitä, kuinka ihmisiltä on Tansaniassa viety oikeus perinteiseen elinkeinoonsa ympäristönsuojelun nimissä. Köyhiä on syytetty ympäristöongelmista, ja heidän elinmahdollisuuksiaan on kavennettu entisestään. Paikallisille on jäänyt mielikuva, että suojelijat pitävät eläimiä heitä tärkeämpinä. Ympäristönsuojelusta on monin paikoin tullut kannattavaa bisnestä paikallisille järjestöille ja ulkomaisille yrityksille.

Nautiyal taas muistutti kuulijoitaan kulutuksen epätasaisesta jakautumisesta maailmassa. Länsimaat kuluttavat väkilukuunsa nähden suhteettomasti maailman luonnonvaroja, ja ovat siksi kehitysmaita suuremmassa vastuussa ympäristöongelmista. Hän peräänkuulutti elämäntavan muutosta teollisuusmaissa, jotta voitaisiin saavuttaa kansainvälinen ekologinen demokratia. Gandhin sanoin: Maailmassa on tarpeeksi rikkautta kaikkien tarpeiden tyydyttämiseen, mutta ei kaikkien ahneuden.

Mitä siis on ekologinen demokratia? Paneeli tiivistä sen merkityksen ihmisten oikeuteen päättää elinympäristönsä luonnonvarojen käytöstä. Sen toteutuminen vaatii muutoksia pohjoisen ja etelän suhteissa monilla tasoilla. Puhujat korostivat, että kaikessa toiminnassa tulisi huomioida

ympäristöongelmien erottamattomuus yhteiskunnallisista ongelmista. Pohjoisten toimijoiden pitäisi luopua saneluasenteesta ympäristönsuojelussa. Ratkaisuja ympäristökriisiin pitäisi etsiä kehitysmaissa paikalliseen tietoon ja aloitteisiin luottaen. Kulutustottumusten tulisi teollisuusmaissa muuttua, jotta luonnonvarojen oikeudenmukainen jako voisi toteutua.

Siemenpuu haluaa edistää toiminnallaan näitä periaatteita. Ekologisen demokratian voikin nähdä sosiaalisesti vastuullisen ympäristönsuojelun ohjelmajulistuksena. Se yhdistää demokratian ja ympäristönsuojelun tavoittelun.

Ketä tulisi tukea?

Keitä etelässä tulisi tukea ekologisen demokratian ihanteiden edistämiseksi? Wallgrenin mukaan länsimainen järjestö päätyy helposti yhteistyöhön organisaatioiden kanssa, jotka ovat parempia rahoittajien kuin paikallisten kanssa kommunikoinnissa. Kehitysmaissa onkin ulkoisen rahoituksen vaikutuksesta syntynyt miljoonittain kansalaisjärjestöjä, joiden toiminnalle ei aina löydy tukea kansalaisten keskuudesta. Huonojen kokemusten takia esimerkiksi SADED:lla oli alkuun ollut vaikeuksia paikallisten luottamuksen voittamisessa.

Kriitikoiden mukaan kehitysrahoituksen suuntaaminen kansalaisjärjestöille on heikentänyt aitojen kansanliikkeiden resursseja ja vaikutusvaltaa. Vaikutukset ovat tuhoisat, sillä kansalaisjärjestöt tuottavat vain paikallisia väliaikaisratkaisuja, kun taas kansanliikkeet ajavat yleistettävämpiä poliittisia muutoksia. Professori Chachage kertoi kansalaisjärjestöjen hoitavan Tansaniassa länsimaisella rahoituksella yksityistämisen seurauksena hoitamatta jääneitä valtion tehtäviä. Tilanteen pönkittämisen sijaan tuki tulisi hänen mukaansa suunnata yhteiskunnallisia ja poliittisia muutoksia vaativille liikkeille. Myös Rueda varoitti liiallisesta paikallisuudesta ja kehotti lahjoittajia yhteistyöhön laajempien poliittisten verkostojen kanssa. Paneelissa asiaa pohdittiin edelleen, ja todettiin, että paikalliset toimijat eivät toki ole ongelma sinänsä. Kysymys on eri tasojen toiminnan liittämistä toisiinsa.

Rueda ehdotti lahjoittajien ja vastaanottajien suhteen tasavertaistaistamista. Hän vaati suhteen muuttamista siten, että eteläiset kumppanit pääsevät suoraan osallistumaan rahoittajien päätöksentekoon. Keinot uudenlaisen kumppanuuden ja eri tasojen toiminnan yhtenäistämisen toteuttamiseksi jäivät sisäisen seminaarin pohdittaviksi.